

"פצוע דכא" מאי היא?

א. ביולוגיה

Sperm travels from the testes through the epididymis to the vas deferens into the pelvis, where it is stored. When the body is ready to produce the sperm, it travels out through the urethra, with fluid added from the seminal vesicles (glands).

ב. שולחן ערוך אבן העזר סימן ה:ב

איזהו פצוע דכא? כל שנפצעו הביצים שלו. וכרות שפכה, כל שנכרת הגיד שלו. ובשלשה אברים אפשר שיפסל הזכר, בגיד ובביצים ובשבילים שבהם מתבשל שכבת זרע, והם הנקראים חוטי ביצים.

ג. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף עה עמוד ב

אמר רב יהודה אמר שמואל פצוע דכא בידי שמים כשר

ד. רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק טז הלכה ט

כל פסול שאמרנו בענין זה כשלא היו בידי שמים כגון שכרתו אדם או כלב או הכהו קוץ וכיוצא בדברים אלו, אבל אם נולד כרות שפכה או פצוע דכא או שנולד בלא ביצים או שחלה מחמת גופו ובטלו ממנו אברים אלו, או שנולד בהם שחין והמסה אותן או כרתן ה"ז כשר לבא בקהל שכל אלו בידי שמים.

ה. רש"י מסכת יבמות דף עה עמוד ב

בידי שמים - ע"י רעמים וברד או ממעי אמו.

ו. שו"ע אבן העזר ה:י

כל פיסול שאמרו בענין זה, כשלא היה בידי שמים, כגון שכרתו אדם או הכהו קוץ וכיוצא בדברים אלו. אבל אם נולד כרות שפכה או פצוע דכא, או שנולד בלא ביצים, או שחלה מחמת גופו ובטלו ממנו איברים אלו, או שנולד בהם שחין והמסה אותו או כרתן, הרי זה כשר לבא בקהל, שכל אלו בידי שמים, להרמב"ם. אבל לרש"י והרא"ש לא מקרי בידי שמים אלא על ידי רעמים וברד או ממעי אמו, אבל ע"י חולי חשיב בידי אדם ופסול, וכתב הרא"ש דהכי משמע בירושלמי.

ז. שו"ת חתם סופר חלק ג (אבן העזר א) סימן יט

כמדומה לי שמפורש הדבר בכוונת הסמ"ג עכ"פ שכ' לאוין קי"ט "אמר שמואל כל פסול בענין זה כשלא ה' בידי שמים אלא בידי אדם בפשיעתו, כגון שכרתו אדם או הכהו קוץ, אבל אם נולד כך או ע"י חולי שאירע לו כשר לבוא בקהל. עכ"ל. מאריכות לשון זה מבואר להדי' דס"ל כל שלא כרתו אדם בפשיעתו אלא לרפאו מחליו כשר. וכן כ' יש"ש בכוונת הרמב"ם ע"ש...

ח. חזון איש, נשים י

ועוד יש לצרף דאפשר דאין כאן פסול בידי אדם דתחלת ההכאה לא עשתה פסול אלא גרמה מיחוש קצת, ומה שנעשה לאחר חמש שנים מקרי "ע"י חולי" ... ולדעת הר"מ דע"י חולי מקרי "בידי שמים" כשר.

ט. חזון איש, נשים י

נראה דכיון דנתרפאה חוזר להכשירו, וכדתניא בספרי "פצוע דכא חוזר, כרות שפכה אינו חוזר", ופסקה הסמ"ג הובא בשה"ג ר"פ הערל ואין חולק בזה, ואנן קי"ל דגם כרות שפכה חוזר.

י. שו"ת חלקת יעקב אבן העזר סימן כט:ד

ובשאלות פ' תצא סימן קנ"ב מבואר להדיא "פצוע בכולן, בין שנפצעו ביצים בין שנפצע הגיד בין שנפצעו גידי ביצים בין שנפצעו גידי הגיד", וכפירוש העמק דבר לנצי"ב בשם, "וזה מוכרח, אי נפצעו במקום שנבלעים בבצים קרי להו רבנו 'גידי ביצים' ואי נפצעו במקום שנבלעים בגיד קרי להו 'גידי הגיד'". - מפורש יוצא דרך החוטין שבתוך אברי המשגל, בתוך הכיס או בגיד, נאסר משום פצ"ד ולא במקום אחר. ויגיד עליו רעו, דגם לדעת הרמב"ם כן דרך באברי המשגל, וכלשונו בפיהמ"ש פרק הערל "ממה שאתה צריך לידע שכשנפצע הגיד או חוטי הביצים וכו' ובכלל כל חולי שיתחדש בכלי הזרע ממה שיחייב חכמת הטבע שהוא לא יזריע בהן הרי הוא פסול" עכ"ל. ובאיסתתים גובתא דזרע דפסול משום דשלא במקומה לא מבשלא, גם כן הריעותא בהגיד באחד מאברי הזרע. אבל מה שבפנים חדר הבטן, זה לא מקרי אבר הזרע, וזה הטעם שלא הזכיר אחד מהפוסקים מהראשונים ואחרונים לפסול בזה.

יא. חזון איש, נשים יב:ז

והנה כפי הידוע ע"פ הרופאים השבילין נכנסין לעומק בגוף ועוברין כמו חצי קשת עד שנכנסין לגיד ועוברין דרך הגיד וזורמין לחוץ, ומדלא הוזכרו בגמ' ובפוסקים משמע דבמקום שהשבילין בפנים אינם בכלל פצוע דכא, ואינו נפסל אלא אם נפצע ונדך בגיד וביצים וחוטין שבהם, אבל לא החוטין הפנימים שבתוך הגוף. ואף אם מסתרס על ידי כריתת השבילים בתוך הגוף מ"מ אינו נאסר בקהל...

יב. תלמוד בבלי מסכת בכורות דף מד עמוד ב

ת"ר שני נקבים יש בו באדם אחד מוציא שתן ואחד מוציא שכבת זרע, ואין בין זה לזה אלא כקליפת השום. בשעה שאדם נצרך, אם נקבו זה לתוך זה נמצא עקר.

יג. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף עה:--עו.

ההוא עובדא דהוה בפומבדיתא איסתתים גובתא דשכבת זרע ואפיק במקום קטנים, סבר רב ביבי בר אביי לאכשורי, אמר רב פפי משום דאתו ממולאי אמריתו מילי מוליתא! במקומה מבשלה, שלא במקומה לא מבשלה.

יד. חזון איש, נשים יב:ז

ובדבר זה נשתנו הטבעים, ואצלנו אין בגיד אלא שביל אחד, והזרע נכנס בגיד בראשו שסמוך לגוף. וכבר הביאו תו' ע"ז כד: ד"ה פרה דברים שנשתנו.

טו. ר' מרדכי הלפרין, אסיא י:שמח

"שני הנקבים" הם (1) שבילי הזרע המגיעים עד לשופכה דרך הערמוני (2) החלק הקריבני של השופכה היוצא מתוך כיס השתן ומגיע עד נקודת המפגש עם שבילי הזרע. "כקליפת השום" ש"בין זה לזה" היא החסימה הפונקציונלית (התכווצות שרירית) המונעת חדירת זרע לכיס השתן בעת התשיש, והמונעת חדירת שתן לשבילי הזרע בעת הטלת שתן.

קדושת פצוע דכא

טז. יבמות עו ע"א

מתני': פצוע דכא וכרות שפכה מותרין בגיורת ומשוחררת, ואינן אסורין אלא מלבא בקהל, שנאמר "לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ד'."

גמ': בעו מיניה מרב ששת: פצוע דכא כהן מהו בגיורת ומשוחררת? בקדושתיה קאי ואסיר, או דלמא לאו בקדושתיה קאי ושרי?

- א"ל רב ששת תניתוה: "פצוע דכא ישראל מותר בנתינה" - ואי ס"ד בקדושתיה קאי, אקרי כאן "לא תתחתן במ"!
- [משמע: אין לפצוע דכא קדושה]
- אמר רבא אטו התם משום קדושה ולא קדושה הוא? דלמא מוליד בן ואזיל פלח לעבודת כוכבים...
- [משמע: יש לפצוע דכא קדושה]
- הדר אמר רבא לאו מילתא היא...
- [משמע: אין לפצוע דכא קדושה]

יז. רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יב:כב

מי שנתגייר משבעה עממין אינן אסורין מן התורה לבוא בקהל, והדבר ידוע שלא נתגירו מהן אלא הגבעונים ויהושע גזר עליהם שיהיו אסורים לבא בקהל אחד זכרים ואחד נקבות, ולא אסר אותם אלא בזמן שיש מקדש שנאמר וחוטבי עצים ושואבי מים לבית אלקי, תלה הרחקתם במקדש.

יח. רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק טז:א-ב

הלכה א: פצוע דכא וכרות שפכה שנשאו בת ישראל ובעלו לוקין, שנאמר "לא יבוא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ד'." ומותרין לישא גיורת ומשוחררת ואפי' כהן שהוא פצוע דכא מותר לישא גיורת ומשוחררת לפי שאינו בקדושתו, ואפילו נתינה או אחד מן הספיקות מותרת לו.

יט. הלכה ב: הואיל ופצוע דכא אסור לבוא בקהל, לא גזרו בו על הנתינים ולא על הספיקות. אבל פצוע דכא וכרות שפכה אסור בממזרת ודאית שהרי אסורה מן התורה.

כ. ראב"ד הלכות איסורי ביאה פרק טז:א

כתב הראב"ד ז"ל א/א/ וברייתא זו הביאהו לומר כך: "פצוע דכא מותר בנתינה" - ולא אמר בממזרת, אלמא אסור בממזרת. והאי סברא לא נהירא, חדא דמתני' קתני "ואינן אסורים אלא מלבא בקהל" וממזרת לאו קהל הוא...

כא. מגיד משנה הלכות איסורי ביאה פרק טז:א-ב
והמפרשים חלוקים בזה יש מי שסובר שהוא מותר אפי' בממזרת וזהו דעת הראב"ד בהשגות וכ"כ הרשב"א ז"ל.

כב. שו"ע אבן העזר ה:א
פצוע דכא וכרות שפכה אסורים לישא ישראלית ומותרים בגיורת ומשוחררת. ואפילו כהן שהוא פצוע דכא מותר לישא גיורת ומשוחררת, לפי שאינו בקדושתו. ואפילו נתינה או אחת מהספקות מותרת לו, הואיל ופצוע דכא אסור לבא בקהל לא גזרו על הנתינים ולא על הספיקות, אבל אסור בממזרת ודאית, שהרי אסורה מן התורה. (הגה) ויש מתירים, אפי' בממזרת (טור והראב"ד והרשב"א).

כג. מגיד משנה הלכות איסורי ביאה פרק טז:א-ב
ואף על גב דהא דרבא בתרייתא [אנתינים דפסולים מדאורייתא] לאו הלכתא היא לדעת רבינו, וכמו שנתבאר פי"ב דנתינים כיון שנתגיירו מותרין דבר תורה, וכסברא קמייתא דרבא, מ"מ כיון דרב ששת הוה פשיט ליה [כהן לגיורת] להיתרא, ורבא דהוה דחי לה הדר ביה, מ"מ קי"ל כהיתרא ומותרין בגיורת. ופשטא דמתניתין הכי הוא דקתני "מותרין בגיורת" סתם, לא שנא כהן ולא שנא ישראל. זה דעת רבינו. אבל בממזרת סובר רבינו שהוא אסור, דאי לא, אדתני מתני' "ומותרין בגיורת" ליתני "בממזרת" דהויא רבותא טפי! אלא מתניתין לא תנא אלא "גיורת" דקהל גרים לא אקרי קהל, אבל לענין ממזרת בקדושתיה קאי, ואף על גב דכהן לאו בקדושתיה קאי. ולא ילפינן ממזרת שהוא לאו השוה בכל מגיורת לכהן דלא מפרש לאויה בקרא, ואין איסורו שוה בכל, ואין לנו להתיר אלא מה שמנו חכמים. זהו דעתו ז"ל...

כד. בית שמואל סימן ה ס"ק ב
לכאורה תימה למה מותר בספקות? הא קי"ל ממזר ודאי אסור בספק ממזרת, ולמה ספק ממזרת מותרת בפ"ד?...

כה. שב שמעתתא שמעתתא א פרק ו
ונראה דכיון דאמרו בש"ס פרק עשרה יוחסין [עג, ב] "שתוקי מאי טעמא אסור [לפסולי קהל]" ומסיק "משום דמעלה עשו ביוחסין." ומעלת יוחסין אינו אלא בקהל ישראל נגד פסולי קהל, ומש"ה הספיקות [=שתוקי] כיון דיש בהם ספק ישראלים, עשו מעלה שלא יתערבו בפסולי משפחה, והמעלה אינו אלא נגד פסולי קהל. אבל פצוע דכא כהן, דלדעת הרמב"ם פצוע דכא בקדושתיה קאי ואסור בממזרת, והא ד"לא יבא בקהל ד" אינו אלא משום פסול הגוף, א"כ הו"ל כמו שאר איסורין, ולא שייך בזה משום מעלה כיון דגם פצוע דכא ביוחסותיה קאי...

פצוע דכא וספק ממזרת

כו. שו"ת נודע ביהודה מהדורא קמא - אבן העזר סימן ו
בפצ"ד לא שייך דבר זה כלל להתיר לו שתוקית לשיטת הסוברים דפצ"ד אסור בממזרת, והשתוקית אסורה לו ממנ"פ - בין היא ישראלית שאז היא אסורה לינשא לו מטעם פסול פצ"ד, ובין אם היא ממזרת הוא אסור לישא אותה, ואסורה לו ממנ"פ!
ואפילו לדעת מהרי"ט דהתורה התירה לשתוקי לישא ישראלית וממזרת [ורק אסורה מדרבנן], מ"מ לא משכחת ביאה אחת שתהיה אסורה בודאי...

כז. שב שמעתתא שמעתתא א פרק ו
המעין במוהרי"ט יראה דספק התורה התירה בתורת ודאי ולא בתורת ספק דליהוי מותר בממזרת ובישראלית... ואפילו תרתי דסתי, ואין חילוק בין בבת אחת בין בזה אח"ז, כיון דבתורת ודאי התירה התורה ולא בתורת ספק.